

PRIMENA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U PREDUZEĆIMA POSMATRANO U OKVIRU DONOŠENJA UPRAVLJAČKIH ODLUKA TOP MENADŽMENTA U REPUBLICI SRBIJI****

Sažetak: *Proces uvođenja forenzičkog računovodstva u procese redovnog poslovanja preduzeća povezan je sa ključnim odlukama top menadžmenta da se uvede i uspostavi ukupna poboljšana kontrola svih delova i sektora u preduzećima. Proces uvođenja forenzičkog računovodstva suštinski nastaje donošenjem odluke top menadžmenta preduzeća da uspostavi izmenu dosadašnje računovodstvene politike, novom, u kojoj će postojati implementiran sistem forenzičkog računovodstva. Proces implementacije forenzičkog računovodstva je veoma složen proces. Njegovom implementacijom moguće je poboljšati ukupno upravljanje i to u vrlo kratkom roku. Forenzičko računovodstvo može popraviti funkcionisanje svih delova preduzeća, jer se njegovom primenom smanjuje neracionalno, špekulativno upravljanje, kao i krađa i neovlašteno otuđenje dela imovine preduzeća. Interes top menadžmenta za implementaciju forenzičkog računovodstva treba da se ogleda u tome da se poboljša ukupno upravljanje u preduzeću. Prednosti implementacije forenzičkog računovodstva su brojne, poput: povećanja opšte sigurnosti poslovanja celog preduzeća, poboljšanja poslovnih rezultata preduzeća, smanjenje troškova poslovanja u svim organizacionim delovima preduzeća, poboljšavanje ukupnog finansijskog izveštavanja top menadžmenta i to iz svih organizacionih delova preduzeća, smanjenje malverzacija koje mogu učiniti zaposleni, smanjenje otuđenja imovine preduzeća i drugo. Praktična primena implementacije forenzičkog računovodstva vrlo brzo može da poboljša poverenje radnika u postupke top menadžmenta po pitanju upravljanja i na taj način se mogu očekivati bolji ukupni rezultati poslovanja u preduzeću. Rad zaposlenih u preduzeću koje je implementiralo forenzičkog računovodstvo je u velikoj meri povezan sa implementacijom inoviranog IT sektora, i isti može doprineti poboljšanju ukupnog finansijskog izveštavanja top menadžmenta.*

Ključne reči: *forenzičko računovodstvo, poslovanje, preduzeće, rezultati upravljanja.*

* Fakultet za poslovne studije, Megatrend Univerzitet, Beograd, jelena.vitomir1@gmail.com

** MSc, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, nikola.medan@triglav.rs

*** Doktorand, Fakultet za poslovne studije, Megatrend Univerzitet, Beograd, g.vitomir85@gmail.com

**** Ovaj rad je rezultat projekta Fakulteta za poslovne studije, Uloga novih tehnologija u savremenom društvu (FPSNTS).

1. Uvod

Savremeno upravljanje top menadžmenta u preduzećima zahteva od top menadžmenta da se kontinuirano uvode inovacije u poslovanju preduzeća, a koji suštinski znače uspostavljanje optimalnih načina organizovanja procesa u preduzećima¹. Osim toga, poboljšanja upravljanja u preduzećima treba posmatrati kao jedan trajan proces koji se vezuje za primenu i donošenje velikog broja heterogenih upravljačkih odluka u velikom broju raznovrsnih preduzeća, kako po veličini tako i po delatnosti u kojoj pretežno obavljaju svoje aktivnosti u Republici Srbiji.

Implementacije forenzičkog računovodstva može se posmatrati kao jedan od novih pristupa poboljšanja rada, pre svega top menadžmenta. Implementacije forenzičkog računovodstva blisko je povezana sa implementacijom internih kontrola u poslovanju preduzeća. Suštinski njihovom kombinacijom nastaje jedan jak kontrolni mehanizam, pomoću koga se mogu uvesti suštinska poboljšanja u preduzeću, pogotovo ako se ona posmatraju sa aspekta ukupnog upravljanja od strane top menadžmenta u preduzeću. Funkcionisanje implementiranog forenzičkog računovodstva u preduzeću koje je uvelo takvo poslovanje kao konstantu, može se posmatrati kao jedan dugoročan i kontinuiran proces².

Preduzeća koja žele da ostvare realan razvoj i realno poslovanje u Republici Srbiji se trudi da inoviraju svoje poslovanje. Brz i efikasan način inoviranja i postizanja boljih poslovnih odluka je da se izvrši implementacija forenzičkog računovodstva, jer se na taj način mogu u vrlo kratkom roku izvršiti strukturalna poboljšanja pre svega u smislu donošenja validnih odluka top menadžmenta čime se mogu izvršiti efektna poboljšanja u radu preduzeća.

Uvođenje forenzičkog računovodstva podrazumeva činjenicu da je top menadžment preduzeća prethodno edukovao dovoljan broj kvalitetnih i motivisanih kadrova za rad u novom obliku organizovanja rada u računovodstvu. Oni suštinski postoje u preduzeću i oni su radili i pre nove organizacije rada u računovodstvu i finansijama preduzeća. Nakon implementacije forenzičkog računovodstva njihov rad se suštinski diže na novi nivo, i on dobija nov i veći značaj za donošenje upravljačkih odluka top menadžmenta u preduzeću.

Implementacije forenzičkog računovodstva sprovodi se u svim delovima preduzeća, važi za sve sektore preduzeća i obavezna je za sve zaposlene nakon obelodanjivanja da se ista uvela u redovno poslovanje preduzeća. Rezultati implementacije forenzičkog računovodstva ogledaju se u podizanju ukupne kontrole svih procesa u preduzeću. Brzo su vidljivi i vrlo brzo nakon uvođenja forenzičkog

¹ Adamkovicova, B. (2014): Assessment of changes within the economic structure of the Trenčín region, *Economics and Management*, 19(2), 140-148.

² Chen, H., Wang, D. & Zhou, N. (2017): A Comprehensive and Quantitative Internal Control Index: Construction, Validation, and Impact, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 49: 337-377.

računovodstva nastaju vidljivi efekti poboljšanja upravljačkih odluka i ukupnog poslovanja u preduzećima. Dolazi do smanjivanja nepotrebnih troškova u preduzeću, smanjuju se krađe, otuđenja imovine i drugo.

Rad na implementaciji forenzičkog računovodstva i je u velikoj meri vezan za primenu implementiranih procesa standardizacije koji se mogu paralelno uvesti u poslovanju preduzeća u Republici Srbiji. Pimena međunarodnih računovodstvenih standarda je osnova za praktičnu primenu implementacije forenzičkog računovodstva³. Osim toga, implementacija forenzičkog računovodstva zahteva primenu standarda interne i eksterne revizijske struke, primenu realnog finansijskog izveštavanja kako top menadžmenta tako i nadležnih državnih organa, primenu realne procene imovine preduzeća (po fer vrednosti) i drugo.

U okviru poslovanja preduzeća potrebno je da implementacija forenzičkog računovodstva bude uspostavljena tako da se smanje sve špekulativne aktivnosti pre svega zaposlenih u preduzeću. Osim toga implementacija forenzičkog računovodstva podrazumeva ugradnju mehanizama praćenja svih troškova u preduzeću.

Prema tome, može se reći da je proces implementacije forenzičkog računovodstva u preduzećima jedan kompleksan i kontinuiran proces koji zahteva od zaposlenih u računovodstvu i finansijama da poverene im poslove obavljaju uz naročitu pažnju, da kontinuirano obavestavaju top menadžment o bitnih promena koje nastaju u poslovanju preduzeća i drugo.

2. Vizija top menadžmenta po pitanju implementaciji forenzičkog računovodstva u preduzećima

Vizija top menadžmenta po pitanju implementaciji forenzičkog računovodstva u preduzećima ogleda se u tome da se na zakonit, jasan i transparentan način uvede sistem forenzičkog računovodstva u redovno poslovanje preduzeća⁴. Na taj način top menadžment inovira poslovanje preduzeća i ima realne uslove da ostvari bolje i efektivnije poslovne rezultate preduzeća i to već nakon kratkog roka nakon implementaciji forenzičkog računovodstva u preduzećima.

Implementacija forenzičkog računovodstva u preduzećima u redovno poslovanje treba da se posmatra u sklopu uvođenja i drugih oblika kontrole⁵, poput uvođenja: interne revizije, finansijske kontrole i upravljanja i drugo.

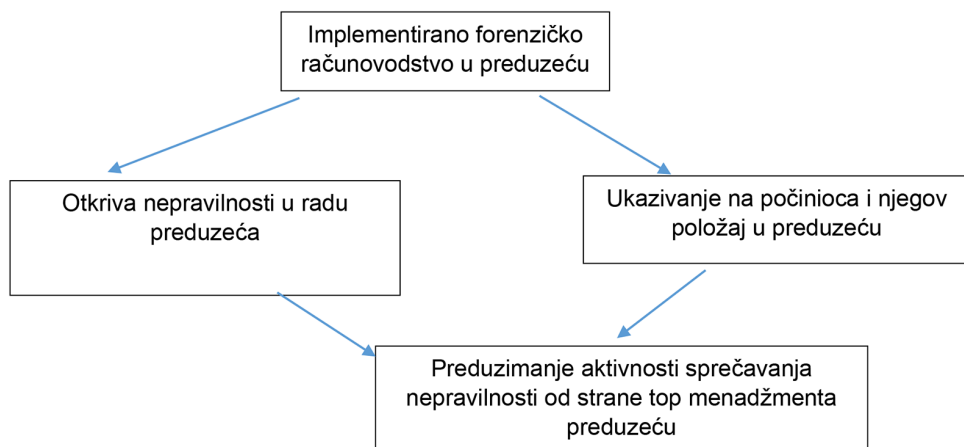
³ Popović, S., Novaković, S., Đuranović, D., Mijić, R., Grublješić, Ž, Aničić, J., Majstorović, A. (2017): Application of international accounting standard-16 in a public company with predominantly agricultural activities, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30(1), 1850–1864.

⁴ Caruana, J. (2021): The proposed IPSAS on measurement for public sector financial reporting—recycling or reiteration?, *Public Money & Management*, 41:3, 184-191.

⁵ Chen, R. (2019): Internal Control Audit Fee and Internal Control Audit Quality—Evidence from Integrated Audits. *Open Journal of Business and Management*, 7, 292-311.

Autori ovog rada ističu da je proces implementacije forenzičkog računovodstva u preduzećima jedan od drugačijih i novijih načina upravljanja u preduzeću. On suštinski se nadovezuje na procese uvođenja procesa kontrole u preduzeću^{6, 7, 8, 9}.

Top menadžment preduzeća putem uspostavljanja forenzičke revizije, želi da u kratkom roku otkrije nepravilnosti i anomalije normalnog poslovanja u kompaniji. Prikaz postavke forenzičkog računovodstva dat je u vidu prikaza na slici 1.

Slika 1. Prikaz opšte postavke forenzičkog računovodstva u radu preduzeća

Izvor: Autori (2022).

Primarni cilj forenzičkog računovodstva je da otkriva eventualne kriminalne aktivnosti. Otkrivanje nepravilnosti i kriminala vrši se utvrđivanjem konkretnog učinjenog dela, konkretne štete po preduzeću (utvrđivanje materijalne štete koja se izražava u fizičkim jedinicama), utvrđivanjem konkretno učinjene malverzacije koje su uradili zaposleni u preduzeću. Sve izrečeno treba u kratkom vremenskom periodu da se dostavi top menadžmentu u vidu službene zabeleške i one postaju deo ukuponog finansijskog izveštavanja top menadžmenta.

⁶ Vitomir, G., Čučić, B. (2021): Primena procene vrednosti i strukture kapitala u preduzećima primenom metode diskontovanog novčanog toka (DNT), Megatrend revija - Megatrend review, Vol. 18, № 2, 2021: 77-96

⁷ Han, Y. (2017): Has the “Non-Clean” Internal Control Audit Opinion Received Sufficient Attention?—Evidence from the Perspective of Creditors, Journal of Central University of Finance and Economics, 8:57-64.

⁸ Hope, K. & Vyas, D. (2017): Private company finance and financial reporting, Accounting and Business Research, 47:5, 506-537.

⁹ Vitomir, J., Lazić, Đ., Plakalović, J. (2021): Analiza Minskijevog momenta u sistemu valutnog odbora u Bosni i Hercegovini, Megatrend revija - Megatrend review, Vol. 18, № 1, 2021: 63-78

Na rad forenzičke računovodstva utiču brojni faktori, a najčešće se radi o sledećim:

- 1) Rad internih revizora u kompaniji,
- 2) Rad interne kontrole,
- 3) Rad eksterne kontrole,
- 4) Rad državnih organa,
- 5) Rad banaka koje putem dostavljenih dokumenata forenzičkom računovodstvu preduzeća, ali i top menadžmentu istog i dr.

3. Funkcionalno upravljanje radom forenzičkog računovodstva u preduzećima

Funkcionalno upravljanje radom forenzičkog računovodstva u preduzećima se sprovodi u preduzećima i to kontinuirano sa stručnim i edukovanim kadrovima koji su motivisani na otkrivanje nepravilnosti i eventualnih devijantnih pojava u poslovanju preduzeća, što je u skladu sa usvojenim vrednostima EU¹⁰, odnosno savremenog poslovanja^{11, 12, 13}.

U nastavku autori daju tabelarni prikaz 1 u kome je dat prikaz mogućeg poslovanja i rada forenzičkog računovodstva (fokus je bio na posmatranju imovine preduzeća).

Tabela 1. Prikaz mogućih faktora uticaja na vrednost imovine preduzeća

Faktori uticaja na vrednost preduzeća	Opis uticaja	Interval rizika	Napomena uz procenu vrednosti imovine
Lokacija	Visok nivo	1-10	Moguć snažan uticaj
Starost	Visok nivo	1-10	
Procenjena vrednost	Srednji nivo	1-10	Uticaj od srednjeg do visokog
Poboljšanja	Srednji nivo	1-10	
Veličina	Srednji nivo	1-10	
Površina	Srednji nivo	1-10	

Izvor: Istraživanje autora.

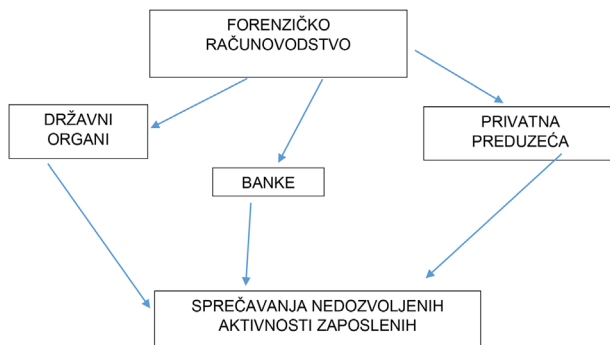
¹⁰ Liakopoulou, I. (2020): Crowdfunding platforms in Us and EU: empirical analysis of social capital, Megatrend revija - Megatrend review, Vol. 17, No 2, 2020: 31-44.

¹¹ Lončar, M. (2020): Značaj koncepta „azijskih vrednosti” za savremene političke sisteme istočne i jugoistočne Azije, Megatrend revija - Megatrend review, Vol. 17, No 2, 2020: 65-78.

¹² Vitomir, J., Lazić, Đ. (2021): Eksterni i interni makroekonomski šokovi u slučaju malih ekonomija sa valutnim odborom, Megatrend revija - Megatrend review, Vol. 18, № 2, 2021: 31-62

¹³ Quattrone, P. (2017): Embracing ambiguity in management controls and decision-making processes: On how to design data visualisations to prompt wise judgement, Accounting and Business Research, 47:5, 588-612.

U nastavku autori su dali primer moguće primene forenzičkog računovodstva u privredi Republike Srbije posmatrano sa stanovišta posmatranja nad vlasništvom imovine (slika 2).

Slika 2. Prikaz moguće postavke forenzičkog računovodstva u privredi Republike Srbije

Izvor: Autori (2022).

4. Forenzičko računovodstvo u privredi Republike Srbije

Forenzičko računovodstvo u poslednjih nekoliko decenija sve više dobija na značaju u privredi Republike Srbije. To se odnosi na rad javnog sektora, ali i ostalih sektora privrede. Sve veći broj privatnih preduzeća koriste forenzičku reviziju u svom redovnom poslovanju.

Autori ističu da upotreba forenzičke revizije u svom redovnom poslovanju sve više dolazi do izražaja i prilikom redovnog rada sudske vlasti. To se vidi iz činjenice da u radu Sudova i tužilaštva u mnogobrojnim procesima koji se vode kao predmeti nastali na bazi ne-namenskog korišćenja i trošenja javnih sredstava u privredi Republike Srbije.

U redovnom poslovanju privatnih preduzeća veštine forenzičke revizije su od praktičnog značaja za podizanje nivoa kvaliteta poslovnog odlučivanja u radu konkretnog preduzeća. Primenom izveštaja kojeg dobija top menadžment od forenzičkog računovođe moguće je sprečiti veliki broj špekulativnih aktivnosti.

Osim iznetog forenzičko računovodstvo sprečava:

1. privredni kriminal u preduzeću,
2. smanjuje broj pronevera u preduzeću,
3. sprečava funkcionisanje preduzeća sa bankarskim kriminalom,
4. sprečava vršenje stečajnih malverzacija,
5. sprečava vršenje suštinskih pronevera (na primer raspodelu dobiti),
6. sprečava veći broj IT pronevera i drugo.

Primena forenzičke revizije treba da se odvija kontinuirano i to u velikom broju preduzeća koje aktivno posluju u Republici Srbiji.

Na taj način se može u vrlo kratkom roku popraviti realnost finansijskog izveštavanja top menadžmenta. Tako posmatrano forenzičko računovodstvo može da doprinese poboljšanju ukupnog upravljanja u brojnim heterogenim preduzećima^{14, 15, 16, 17, 18} Republike Srbije, ali i u okviru poslovanja drugih privreda.

4.1. Planiranje forenzičkog računovodstva

Nezavisno forenzičko računovodstvo u preduzećima suštinski može da poboljša ukupno finansijsko izveštavanje top menadžmenta. Na taj način on može doneti veliki broj kvalitetnih poslovnih odluka i iste će biti oslobođene od uticaja pronevera i malverzacija od strane zaposlenih u preduzećima, što istovremeno se može posmatrati uz striktnu primenu kontrola poslovanja u radu preduzeća^{19, 20}.

Tako forenzičko računovodstvo u preduzećima suštinski može da postane deo ukupnih aktivnosti koje nastaju u okviru revizijske struke koja prati finansijske izveštaje koje dobija top menadžment od zaposlenih u računovodstvu.

Forenzičko računovodstvo u preduzećima u kojima ono postoji u svom radu koristi brojne heterogene metode prikupljanja forenzičkih dokaza. Na taj način zaposleni u forenzičkom računovodstvu mogu da istraže eventualne malverzacije zaposlenih u preduzeću poput: prevara i pronevera u finansijskim izvještajima top menadžmenta preduzeća, mogu da otkriju krađe koje su izvršili

¹⁴ Wang, W. (2016): Exploring the determinants of network effectiveness: The case of neighborhood governance networks in Beijing, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 26(2), 375-388.

¹⁵ Wynen, J. & Verhoest, K. (2016): Internal Performance-Based Steering in Public Sector Organizations: Examining the Effect of Organizational Autonomy and External Result Control, *Public Performance & Management Review*, 39:3, 535-559.

¹⁶ Xie, W., Ye, C., Wang, T. & Shen, Q. (2020): M&A goodwill, information asymmetry and stock price crash risk, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33:1, 3385-3405.

¹⁷ Hua, Z., Yaning, L. & Wang, J. (2021): Study of the Transformation of Industrial Heritage from the Perspective of Holistic Governance, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No. 62 E/2021, pp. 81-93.

¹⁸ Vitomir, J., Tomaš-Miskin, S., Ivić, M., Popović, S. (2020): Implementation of the Tender by the Municipal Service Administration from the Aspect of Management in the Municipalities of the Republic of Serbia, *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, 8(3), 469 – 486.

¹⁹ Radović, M., Vitomir, J. & Popović, S. (2019): The Importance of Implementation of Internal Audit in Enterprises Founded by the Republic of Serbia, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government Vol. 17, (4)*, pp. 1001–1011.

²⁰ Radović, M., Vitomir, J. & Popović, S. (2021): Impact of internal control in enterprises founded by local self-government units: the case of Republic of Serbia, *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2021, 32(1), pp. 82-90.

zaposleni u preduzeću ili koje su uradili u saradnji sa licima van preduzeća, mogu da otkriju lažiranje finansijskih izveštaja i drugo.

Forenzičko računovodstvo u preduzećima vrši se stalno nakon njegove implementacije u redovno poslovanje preduzeća. Njegovim radom moguće je pronaći dokaze nepravilnog poslovanja, krađa, malverzacija i to u okviru redovnog poslovanja svih sektora u preduzeću.

Pre početka konkretnog forenzičkog posla, rukovodilac forenzičkog računovodstva pravi plan vršenja poslova forenzičkog računovodstva, kojeg odobrava top menadžment i isti određuje rokove izvršenja istog, raspoloživa sredstva za vršenje forenzičkog posla, a mogući izgled plana forenzičkog računovodstva u preduzećima autori su dali u tabelarnom prikazu broj 2.

Tabela 2. Prikaz mogućeg izgleda plana forenzičkog računovodstva u preduzećima

PLAN FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U PREDUZEĆU	Broj plana u toku kalendarske godine
	Interval važnosti za izveštaj forenzičkog računovodstva
Lice koje je sačinilo plan forenzičkog računovodstva	1-10
Predmet forenzičkog računovodstva	1-10
Ključni ciljevi forenzičkog računovodstva	1-10
Nalazi prethodnih izveštaja forenzičkog računovodstva	1-10
Ciljevi forenzičkog računovodstva	1-10
Obim vršenja forenzičkog računovodstva	1-10
Prioriteti forenzičkog računovodstva	1-10
Pristupi u vršenju forenzičkog računovodstva	1-10
Primerbe na dostavljen izveštaj forenzičkog računovodstva	1-10
Planirani vremenski okvir vršenja forenzičkog računovodstva	1-10
Planirani troškovi koji se vezuju za rad forenzičkog računovodstva	1-10

Izvor: Istraživanje autora.

Osim toga autori su dali prikaz mogućeg izgleda uticaja faktora vremena na plan forenzičkog računovodstva u preduzećima, tabela 3.

Potrebno je istaći da je moguće da top menadžment zahteva da se izvrši dopuna plana forenzičkog računovodstva, a najčešće je reč o sledećim bitnim pitanjima:

1. Dopuna opštih informacija,
2. Bitni kontakti koji su nastali u preduzeću a tiču se plana forenzičkog računovodstva,
3. Iskazivanje koja se tehnika pretežno koristila prilikom izrade plana forenzičkog računovodstva,

4. Bitne napomene koje su se koristile za izradu plana forenzičkog računovodstva,
5. Saradnja sa drugim kontrolnim organima u preduzeću.

Tabela 3. Prikaz mogućeg vremenskog okvira na plan forenzičkog računovodstva koji se odvija u poslovanju preduzeća

VREMENSKI OKVIR PLANA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U PREDUZEĆIMA			
Redni broj	Sadržaj	Vremenski okvir vršenja forenzičkog računovodstva (usklađen između top menadžmenta i rukovodioca forenzičkog računovodstva)	Interval važnosti u kojem je moguć prikaz uticaja na plana forenzičkog računovodstva koji se dostavlja top menadžmentu
1.	Uvod		1-10
2.	Snimanje postojećeg stanja		1-10
3.	Utvrdjivanje ciljeva koje treba da ispuni forenzičko računovodstvo		1-10
4.	Identifikacija rizika po izveštaj forenzičkog računovodstva		1-10
5.	Ocena kontrole od strane rukovodioca forenzičkog računovodstva		1-10
6.	Testiranje rizika od strane rukovodioca forenzičkog računovodstva		1-10
7.	Donošenje zaključaka		1-10
8.	Izveštaj forenzičke revizije koji se dostavlja top menadžmentu		1-10

Izvor: Istraživanje autora.

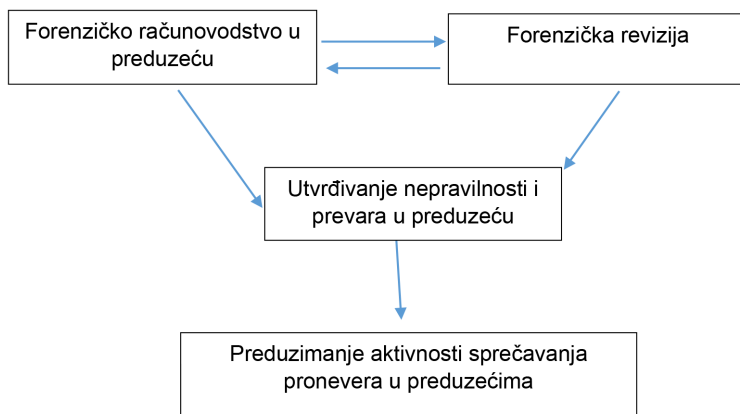
4.2. Saradnja forenzičkog računovodstva u preduzećima sa forenzičkom revizijom

Forenzičko računovodstvo u preduzećima treba da ostvari stalnu saradnju sa ostalim subjektima revizije. To se radi sa ciljem eliminisanja prevara koje mogu nastati u radu preduzeća kao i procesuiranje počinioaca pomenutih aktivnosti.

Forenzička revizija predstavlja posebnu oblast revizije. Radi na osnovu dobijenih izveštaja u preduzeću. Putem primenjenih računovodstvenih i revizijskih

veština sačinjavaju se izveštaji forenzičke revizije te se iz takvog posmatranja može reći da postoji neophodnost funkcionalne saradnje forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije.

Mogući prikaz autori su dali u vidu prikaza na slici broj 3.

Slika 3. Prikaz funkcionalne saradnje forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije u preduzećima Republike Srbije

Izvor: Autori (2022).

Na osnovu prikaza jasno se vidi da je neophodno uspostaviti vezu između forenzičke revizije i forenzičkog računovodstva. Cilj tog povezivanja je otkrivanje što većeg broja nedozvoljenih aktivnosti u radu preduzeća, odnosno ko je učinio eventualno krivično delo, u kom periodu je ono urađeno, koja je visina štete po preduzeće.

Fokus rada forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije može se posmatrati iz aktivnosti koje su usmerene ka:

- 1) otkrivanju područja mogućih prevara,
- 2) otkrivanju određenih prevara,
- 3) proceni nivoa rizika utvrđenih prevara i
- 4) uključivanje procene sveobuhvatnosti prikupljenih dokaza u vezi nastalih prevara u radu preduzeća.

Forenzičko računovodstvo koje saraduje sa forenzičkom revizijom a koje sačinjavaju izveštaje za top menadžment preduzeća naročito je bitno u slučajevima kada postoje realne:

- 1) sumnje da su podaci u preduzeću izgubljeni,
- 2) sumnje da su podaci kompanije falcifikovani,
- 3) sumnje da su podaci kompanije izgubljeni,
- 4) sumnji na kriminalne aktivnosti zaposlenih u preduzeću,

- 5) sumnji na postojanje cyber kriminala po rad preduzeća,
- 6) sumenje da je preduzeće pribavilo sve sigurnosne kopije digitalnih dokaza koji se mogu koristiti u radu sudskih organa,
- 7) sumnji u pribavljene podatka koje je preduzeće dostavilo banakama,
- 8) sumnji u pribavljene podatka koje je preduzeće dostavilo državnim organima.

6. Zaključak

Cilj uvođenja forenzičkog računovodstva u redovno poslovanje preduzeća je da se izvrši uspostavljanje nezavisne i kontrolisane izrade zahtevanih finansijskih izvještaja, koje će forenzičko računovodstvo dostaviti top menadžmentu. Na osnovu dobijenih finansijskih izvještaja kao i na osnovu prikupljenih podataka u radu svih delova preduzeća forenzičko računovodstvo ima mogućnost da sačini validne izvještaje za top menadžment. Autori ističu da izvještaji koje dobija top menadžment treba da budu urađeni u skladu s opšte prihvaćenim računovodstvenim načelima i standardima, a njihov sadržaj treba da suštinski predstavi pošten finansijski položaj preduzeća koji se odnosi na određeni vremenski period poslovanja preduzeće. Osim toga, forenzičko računovodstvo treba da ostvari kontinuiranu saradnju sa forenzičkom revizijom. Plod takve saradnje je pribavljanje validnog mišljenja koji čini deo ukupnog izveštavanja top menadžmenta po svim bitnim i traženim pitanjima u vezi poslovanja preduzeća. Doprinos autora je na ukazivanje neophodnosti povezanosti forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije, a mogući pristupi u takvom shvatanju pomenu tih aktivnosti vidljivi su u prikazu datom u slici 3, kao i u prikazu tabela 1-3.

Literatura

- Adamkovicova, B. (2014): Assessment of changes within the economic structure of the Trenčín region, *Economics and Management*, 19(2), 140-148.
- Caruana, J. (2021): The proposed IPSAS on measurement for public sector financial reporting—recycling or reiteration?, *Public Money & Management*, 41:3, 184-191.
- Chen, H., Wang, D., Zhou, N. (2017): A Comprehensive and Quantitative Internal Control Index: Construction, Validation, and Impact, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 49: 337-377.
- Chen, R. (2019): Internal Control Audit Fee and Internal Control Audit Quality—Evidence from Integrated Audits. *Open Journal of Business and Management*, 7, 292-311.

- Han, Y. (2017): Has the “Non-Clean” Internal Control Audit Opinion Received Sufficient Attention?—Evidence from the Perspective of Creditors, *Journal of Central University of Finance and Economics*, 8:57-64.
- Hope, K., Vyas, D. (2017): Private company finance and financial reporting, *Accounting and Business Research*, 47:5, 506-537.
- Hua, Z., Yaning, L., Wang, J. (2021): Study of the Transformation of Industrial Heritage from the Perspective of Holistic Governance, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No. 62 E/2021, pp. 81-93.
- Liakopoulou, I. (2020): Crowdfunding platforms in us and eu:empirical analysis of social capital, *Megatrend revija - Megatrend review*, Vol. 17, No 2, 2020: 31-44.
- Lončar, M. (2020): Značaj koncepta „azijskih vrednosti” za savremene političke sisteme istočne i jugoistočne Azije, *Megatrend revija - Megatrend review*, Vol. 17, No 2, 2020: 65-78.
- Popović, S., Novaković, S., Đuranović, D., Mijić, R., Grublješić, Ž, Aničić, J., Majstorović, A. (2017): Application of international accounting standard-16 in a public company with predominantly agricultural activities, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30(1), 1850–1864.
- Radović, M., Vitomir, J., Popović, S. (2019): The Importance of Implementation of Internal Audit in Enterprises Founded by the Republic of Serbia, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government* Vol. 17, (4), pp. 1001–1011.
- Radović, M., Vitomir, J., Popović, S. (2021): Impact of internal control in enterprises founded by local self-government units: the case of Republic of Serbia, *Inžinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2021, 32(1), pp. 82-90.
- Quattrone, P. (2017): Embracing ambiguity in management controls and decision-making processes: On how to design data visualisations to prompt wise judgement, *Accounting and Business Research*, 47:5, 588-612.
- Vitomir, G., Čučić, B. (2021): Primena procene vrednosti i strukture kapitala u preduzećima primenom metode diskontovanog novčanog toka (DNT), *Megatrend revija - Megatrend review*, Vol. 18, № 2, 2021: 77-96
- Vitomir, J., Lazić, Đ. (2021): Eksterni i interni makroekonomski šokovi u slučaju malih ekonomija sa valutnim odborom, *Megatrend revija - Megatrend review*, Vol. 18, № 2, 2021: 31-62
- Vitomir, J., Lazić, Đ., Plakalović, J. (2021): Analiza Minskijevog momenta u sistemu valutnog odbora u Bosni i Hercegovini, *Megatrend revija - Megatrend review*, Vol. 18, № 1, 2021: 63-78
- Vitomir, J., Tomaš-Miskin, S., Ivić, M., Popović, S. (2020): Implementation of the Tender by the Municipal Service Administration from the Aspect of Management in the Municipalities of the Republic of Serbia, *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, 8(3), 469 – 486.

- Wang, W. (2016): Exploring the determinants of network effectiveness: The case of neighborhood governance networks in Beijing, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 26(2), 375-388.
- Wynen, J. & Verhoest, K. (2016): Internal Performance-Based Steering in Public Sector Organizations: Examining the Effect of Organizational Autonomy and External Result Control, *Public Performance & Management Review*, 39:3, 535-559.
- Xie, W., Ye, C., Wang, T., Shen, Q. (2020): M&A goodwill, information asymmetry and stock price crash risk, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33:1, 3385-3405.

APPLICATION OF FORENSIC ACCOUNTING IN COMPANIES OBSERVED IN THE FRAMEWORK OF THE MAKING OF MANAGEMENT DECISIONS BY TOP MANAGEMENT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary: *The process of introducing forensic accounting into the regular business processes of companies is connected with key decisions of top management to introduce and establish overall improved control of all parts and sectors in companies. The process of introducing forensic accounting essentially arises from the decision of the company's top management to establish a change in the previous accounting policy, a new one, in which there will be an implemented system of forensic accounting. The process of implementing forensic accounting is a very complex process. With its implementation, it is possible to improve overall management in a very short period of time. Forensic accounting can improve the functioning of all parts of the company, because its application reduces irrational, speculative management, as well as theft and unauthorized alienation of part of the company's assets. Top management's interest in the implementation of forensic accounting should be reflected in the improvement of overall management in the company. The benefits of implementing forensic accounting are numerous, such as: increasing the general security of the entire company's operations, improving the company's business results, reducing business costs in all organizational parts of the company, improving the overall financial reporting of top management from all organizational parts of the company, reducing fraud that can be committed by employees, reducing the alienation of company assets and others. The practical application of the implementation of forensic accounting can very quickly improve the trust of the workers in the actions of the top management in matters of management, and in this way, better overall results of the company's operations can be expected. The work of employees in a company that has implemented forensic accounting is largely connected with the implementation of the innovative IT sector, and it can contribute to the improvement of the overall financial reporting of top management.*

Keywords: *forensic accounting, business, enterprise, management results.*